

Dosarul nr. 2ra-194/20

Prima instanță: Judecătoria Orhei, sediul Central (jud: V. Severin)

Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău (jud: L. Bulgac, G. Dașchevici, A. Minciuna)

DECIZIE

19 februarie 2020

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit
al Curții Supreme de Justiție

în componența:

Președintele ședinței, judecătorul
Judecătorii

Ala Cobăneanu
Maria Ghervas
Sveatoslav Moldovan
Victor Burduh
Nina Vascan

examinând recursul declarat de către Anatolii Jurcov,
în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Anatolii Jurcov
împotriva Inspectoratului de Poliție Orhei al Inspectoratului General al Poliției cu
privire la repararea prejudiciului moral cauzat prin umilința demnității umane,
încălcarea integrității psihice și vătămarea intenționată a sănătății, stabilirea prin
analogie cu hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului a noțiunii „închisoare
de lungă durată” în diferite instituții cu întreținerea în condiții similare, cu încălcarea
art. 3 al Convenției Europene pentru Drepturile Omului,

împotriva deciziei din 10 octombrie 2019 a Curții de Apel Chișinău, prin care
s-a admis cererea de apel depusă de Anatolii Jurcov, din alte motive decât cele
invocate în apel, s-a casat hotărârea din 28 martie 2018 a Judecătoriei Orhei, sediul
Central și s-a pronunțat o nouă hotărâre sub formă de încheiere, prin care s-a încetat
procesul, deoarece cauza nu urmează a fi judecată în procedură civilă,

c o n s t a t ă :

La 02 noiembrie 2016, Anatolii Jurcov a depus cerere de chemare în judecată
împotriva Inspectoratului de Poliție Orhei al Inspectoratului General al Poliției cu
privire la repararea prejudiciului moral cauzat prin umilința demnității umane,
însoțită cu încălcarea integrității psihice și vătămarea intenționată a sănătății,
stabilirea prin analogie cu hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului a noțiunii
„închisoare de lungă durată” în diferite instituții cu întreținerea în condiții similare,
cu încălcarea art. 3 al Convenției Europene pentru Drepturile Omului.

În motivarea acțiunii, reclamantul a indicat că, la 29 septembrie 2016, a fost
plasat în celula nr. 10-10 a Izolatorului de detenție preventivă al Inspectoratului de
Poliție Orhei, unde a fost supus unui tratament ce i-a știrbit onoarea și demnitatea,
cu tentativă asupra integrității psihice și a personalității, fapt ce a dus la încălcarea

drepturilor garantate de art. 3 al Convenției Europene pentru Drepturile Omului, art. 24 din Constituția Republicii Moldova, art. 167 din Codul de executare și art. 3 din Legea cu privire la protecția sănătății nr. 411 din 28 martie 1995.

Anatolii Jurcov a menționat că vasul wc-ului era astupat și murdar, fiind plasat la distanța de 1 metru de la masa unde primea hrana și de la locul unde dormea, fără scurgere și apă. Totodată, ferestrele cu dimensiunile de 50x40 cm erau închise cu gratii, suplimentar având și o plasă dublă de 0,5 cm, în celulă era ca în subsol, lipsind lumina zilei. Din cauza jaluzelelor, gratiilor și plasei, în încăperea nu pătrundea niciun curent de aer proaspăt.

Mai mult, reclamantul a precizat că pereții celulei erau murdari, fiind umezi și acoperiți cu mușcături. Saltelele și păturile erau murdare și umede, îmbibate cu miros neplăcut de la wc, iar prin cameră alergau gândaci și alte insecte.

Anatolii Jurcov a susținut că o atare întreținere constituie o încălcare gravă a demnității umane, însoțită de încălcarea integrității psihice a persoanei, vătămarea intenționată a sănătății și încălcarea regimului sanitar-epidemiologic.

În acest sens, a invocat prevederile art. 12 al Pactului Internațional, care prevede dreptul oricărei persoane la cel mai înalt standard de sănătate fizică și mintală. Astfel, a enunțat că și deținuții au drepturi și garanții care decurg din statutul lor, iar în situația în care statul lipsește persoana de libertate, își asumă răspundere deplină pentru viața și sănătatea acesteia.

Reclamantul a mai declarat că în temeiul Raportului nr. 3 al Comitetului pentru Prevenirea Torturii, nimeni nu poate scuti statul de responsabilitate pentru întreținerea condamnaților în condiții similare torturii și umilința crudă a demnității umane, cu încălcarea art. 3 al Convenției Europene pentru Drepturile Omului, pe motiv de criză financiară.

Anatolii Jurcov a solicitat încasarea din contul pârâtului în beneficiul său a sumei de 33 000 euro pentru umilința crudă a demnității umane, însoțită cu încălcarea integrității psihice a persoanei și vătămarea intenționată a sănătății; stabilirea în privința sa prin analogie cu hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului - Haritonov vs Republica Moldova, nr.15868/07 din 5 iulie 2011, Modîrca vs Republica Moldova, nr.37819/08 din 13 februarie 2013, Guliaev vs Rusia, nr.2465 din 19 iunie 2008, a noțiunii de „închisoare de lungă durată” în diferite instituții cu întreținerea în condiții similare timp de 20 ani, cu încălcarea art. 3 al Convenției Europene pentru Drepturile Omului.

La 30 noiembrie 2016, Anatolii Jurcov a depus cerere de chemare în judecată împotriva Inspectoratului de Poliție Orhei al Inspectoratului General al Poliției cu privire la constatarea încălcării dreptului de acces la informație și încasarea prejudiciului moral.

În motivarea acțiunii a indicat că, la 03 noiembrie 2016 a adresat Inspectoratului de Poliție Orhei al Inspectoratului General al Poliției o cerere în temeiul art. 16 al Legii privind accesul la informație nr. 982 din 11 mai 2000, prin care a solicitat să-i fie eliberate copiile concluziei-recomandație, expediate Inspectoratului de Poliție Orhei de către Avocatul Poporului privind întreținerea sa în condițiile unei umilințe crude a demnității umane cu încălcarea prevederilor art. 3 al Convenției Europene pentru Drepturile Omului.

Reclamantul a menționat că termenul de 15 zile, instituit de art. 16 al Legii privind accesul la informație nr. 982 din 11 mai 2000, a fost depășit, iar pârâțul nu a executat cererea.

Anatolii Jurcov a solicitat constatarea încălcării dreptului de acces la informație și încasarea din contul pârâțului în beneficiul său a prejudiciului moral în sumă de 10 000 lei.

Prin încheierea din 15 decembrie 2016 a Judecătoriei Orhei, ambele cauze civile au fost conexate într-un singur proces.

Prin încheierea din 31 martie 2017 a Judecătoriei Orhei s-a admis renunțul reclamantului Anatolii Jurcov la acțiunea depusă împotriva Inspectoratului de Poliție Orhei al Inspectoratului General al Poliției cu privire la constatarea încălcării dreptului de acces la informație și încasarea prejudiciului moral, cu încetarea procesului în cauza dată.

Prin hotărârea din 28 martie 2018 a Judecătoriei Orhei, sediul Central, cererea de chemare în judecată depusă de Anatolii Jurcov s-a admis parțial.

S-a dispus încasarea din contul Inspectoratului de Poliție Orhei al Inspectoratului General al Poliției în beneficiul lui Anatolii Jurcov a prejudiciului moral în sumă de 100 lei. În rest, cererea de chemare în judecată a fost respinsă, ca neîntemeiată.

La 17 aprilie 2018, Anatolii Jurcov a declarat apel împotriva hotărârii din 28 martie 2018 a Judecătoriei Orhei, sediul Central, solicitând admiterea cererii de apel și casarea hotărârii contestate.

La 24 aprilie 2018, Inspectoratul de Poliție Orhei al Inspectoratului General al Poliției a declarat apel împotriva hotărârii din 28 martie 2018 a Judecătoriei Orhei, sediul Central, solicitând admiterea cererii de apel, casarea parțială a hotărârii contestate, cu pronunțarea unei noi hotărâri de respingere integrală a cererii de chemare în judecată depusă de către Anatolii Jurcov.

Prin încheierea din 06 decembrie 2018 a Curții de Apel Chișinău s-a restituit cererea de apel depusă de Inspectoratul de Poliție Orhei al Inspectoratului General al Poliției.

Prin decizia din 06 decembrie 2018 a Curții de Apel Chișinău s-a respins cererea de apel depusă de către Anatolii Jurcov și s-a menținut hotărârea din 28 martie 2018 a Judecătoriei Orhei, sediul Central.

La 05 februarie 2019, Anatolii Jurcov a declarat recurs împotriva deciziei din 06 decembrie 2018 a Curții de Apel Chișinău, solicitând admiterea recursului, casarea deciziei instanței de apel și a hotărârii primei instanțe, cu pronunțarea unei noi hotărâri.

Prin decizia din 24 aprilie 2019 a Curții Supreme de Justiției s-a admis recursul declarat de către Anatolii Jurcov, s-a casat decizia din 06 decembrie 2018 a Curții de Apel Chișinău, cauza fiind restituită spre rejudecare în instanța de apel, deoarece eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

Prin decizia din 10 octombrie 2019 a Curții de Apel Chișinău s-a admis apelul declarat de către Anatolii Jurcov, din alte motive decât cele invocate în apel, s-a casat hotărârea din 28 martie 2018 a Judecătoriei Orhei, sediul Central și s-a pronunțat o nouă hotărâre sub formă de încheiere, prin care s-a încetat procesul civil, deoarece cauza nu urmează a fi judecată în procedură civilă.

Referitor la procesul de luare a acestei soluții, instanța de apel a considerat că cerințele înaintate de către Anatolii Jurcov nu constituie obiectul unui proces civil și nu urmează a fi examinate în procedură civilă, deoarece în conformitate cu art. 473¹ din Codul de procedură penală, împotriva actelor organului care pune în executare hotărârea judecătorească de condamnare privativă de libertate (închisoare, detențiune pe viață), condamnatul, precum și alte persoane ale căror drepturi și interese legitime au fost încălcate de aceste organe pot declara plîngere judecătorului de instrucție din instanța în a cărei rază teritorială se află organul respectiv. Soluționarea plîngerii împotriva actelor organului care pune în executare hotărârea judecătorească de condamnare privativă de libertate are loc conform prevederilor art.471.

Instanța de apel a relatat că din raționamentul logico-juridic al normei legale menționate supra se desprinde concluzia că toate plîngerile depuse împotriva actelor, acțiunilor, inacțiunilor organului care pune în executare hotărârea judecătorească de condamnare privativă de libertate se examinează de judecătorul de instrucție. Iar, acțiunile organului care pune în executare hotărârea judecătorească de condamnare privativă de libertate nu constituie obiectul unor litigii civile și nu pot fi contestate în instanța de judecată, prin intentarea acțiunii în procedură civilă.

La 18 noiembrie 2019, prin intermediul oficiului poștal, Anatolii Jurcov a declarat recurs împotriva deciziei din 10 octombrie 2019 a Curții de Apel Chișinău, solicitând admiterea cererii de recurs și casarea deciziei contestate.

În motivarea cererii de recurs, recurentul a invocat că la examinarea cererii de apel, instanța de apel a încălcat și aplicat eronat normele de drept material, precum și a încălcat și incorect a aplicat normele de drept procedural.

Anatolii Jurcov a relatat că în opinia sa, cauza urmează a fi examinată în procedură civilă, reieșind din hotărârile Curții Europene pentru Drepturile Omului și prevederile art. 2 alin. (1) din Codul de procedură civilă, care stipulează că procedura de judecare a cauzelor civile în instanțele judecătorești de drept comun este stabilită de Constituția Republicii Moldova, de hotărârile și deciziile Curții Europene a Drepturilor Omului.

Mai mult, recurentul a menționat că instanța de apel i-a încălcat dreptul său fundamental de apărare în instanță și luând în considerare că are statut de deținut instanța nu a expediat la IP-17 Rezina citație pentru a fi escortat să participe la ședința de judecată, ori în conformitate cu art. 213 alin. (3) din Codul de procedură civilă, urma să solicite audierea sa prin intermediul videoconferinței.

Totodată, Anatolii Jurcov a specificat că i-a fost încălcat dreptul la un proces echitabil, dreptul la egalitate în fața legii și dreptul la apărare, deoarece drepturile sale nu au fost apărate de nimeni în instanță, fiindu-i încălcat dreptul constituțional la un proces echitabil prevăzut de art. 20 din Constituția Republicii Moldova.

Recurentul a mai relatat că cererile privind încălcarea art. 3 al Convenției Europene pentru Drepturile Omului sunt examinate de instanțele de judecată în procedură civilă, fapt confirmat prin hotărârile Curții Europene pentru Drepturile Omului, iar neexaminarea cauzei în procedură civilă constituie o încălcare a art. 6 al Convenției Europene pentru Drepturile Omului.

În conformitate cu art. 434 din Codul de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă

legea nu prevede altfel. Termenul de 2 luni este termen de decădere și nu poate fi restabilit.

Prin scrisoarea nr. 11616 din 05 noiembrie 2019, se confirmă faptul că Curtea de Apel Chișinău a expediat participanților la proces copia deciziei din 10 octombrie 2019 (vol. I, f.d. 249), însă date despre recepționarea deciziei contestate la materialele cauzei lipsesc.

Astfel, instanța de recurs consideră că recursul declarat la 18 noiembrie 2019 de către Anatolii Jurcov, este depus în termen.

La 17 decembrie 2019, în adresa intimatului Inspectoratul de Poliție Orhei al Inspectoratului General al Poliție a fost expediată copia recursului declarat de către Anatolii Jurcov, cu înștiințarea despre necesitatea depunerii referinței (vol. II, f.d. 22).

La 20 ianuarie 2020, Inspectoratul de Poliție Orhei al Inspectoratului General al Poliție, reprezentat de Alexandra Gaidac a depus referință la cererea de recurs, prin care a solicitat declararea recursului ca inadmisibil și menținerea deciziei din 10 octombrie 2019 a Curții de Apel Chișinău (vol. II, f.d. 23-25).

Prin încheierea Curții Supreme de Justiție din 29 ianuarie 2020, recursul declarat de către Anatolii Jurcov s-a considerat admisibil și s-a transmis Colegiului lărgit pentru a fi examinat în fond .

Examinând recursul declarat de către Anatolii Jurcov, Colegiul civil comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție îl consideră întemeiat și care urmează a fi admis, cu casarea deciziei din 10 octombrie 2019 a Curții de Apel Chișinău și trimiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel, în alt complet de judecată, din considerentele ce succed.

În conformitate cu articolul 441 din Codul de procedură civilă, în cazul în care recursul este considerat admisibil, un complet din 5 judecători examinează fondul recursului.

Prin prisma art. 442 alin. (1) din Codul de procedură civilă, judecând recursul declarat împotriva deciziei date în apel, instanța verifică, în limitele invocate în recurs și în baza referinței depuse de către intimat, legalitatea hotărârii atacate, fără a administra noi dovezi.

Articolul 444 din Codul de procedură civilă consemnează că, recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces. Completul din 5 judecători decide asupra oportunității invitării tuturor participanților sau a reprezentanților acestora pentru a se pronunța cu privire la problemele de legalitate invocate în cererea de recurs.

În corespundere cu art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

În conformitate cu art. 432 alin. (4) din Codul de procedură civilă, săvârșirea altor încălcări decât cele indicate la alin. (3) constituie temei de declarare a recursului doar în cazul și în măsura în care acestea au dus sau ar fi putut duce la soluționarea greșită a pricinii sau în cazul în care instanța de recurs consideră că aprecierea probelor de către instanța judecătorească a fost arbitrară, sau în cazul în care erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Din materialele dosarului rezultă că raportul juridic dedus judecății vizează cererea de chemare în judecată depusă de Anatolii Jurcov împotriva Inspectoratului de Poliție Orhei al Inspectoratului General al Poliției cu privire la repararea prejudiciului moral pentru umulnă demnității umane, încălcarea integrității psihice și vătămarea intenționată a sănătății, stabilirea prin analogie cu hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului a noțiunii „închisoare de lungă durată” în diferite instituții cu întreținerea în condiții similare, cu încălcarea art. 3 al Convenției Europene pentru Drepturile Omului.

Fiind investită cu judecarea cauzei, prima instanță prin hotărârea din 28 martie 2018 a Judecătorei Orhei, sediul Central, a ajuns la concluzia de a admite parțial cererea de chemare în judecată și de a încasa din contul Inspectoratului de Poliție Orhei al Inspectoratului General al Poliției în beneficiul lui Anatolii Jurcov prejudiciu moral în sumă de 100 lei. În rest, acțiunea a fost respinsă, ca neîntemeiată.

Prin decizia din 06 decembrie 2018 a Curții de Apel Chișinău s-a respins cererea de apel depusă de către Anatolii Jurcov și s-a menținut hotărârea din 28 martie 2018 a Judecătorei Orhei, sediul Central (vol. I, f.d. 176-184).

Ulterior, prin decizia din 24 aprilie 2019 a Curții Supreme de Justiție s-a admis recursul declarat de către Anatolii Jurcov, s-a casat decizia din 06 decembrie 2018 a Curții de Apel Chișinău, cauza fiind restituită spre rejudecare în instanța de apel, deoarece eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs (vol. I, f.d. 206-212).

Judecând repetat apelul declarat de către Anatolii Jurcov, Curtea de Apel Chișinău prin decizia din 10 octombrie 2019, a admis apelul, din alte motive decât cele invocate în cererea de apel, a casat hotărârea din 28 martie 2018 a Judecătorei Orhei, sediul Central și a pronunțat o nouă hotărâre sub formă de încheiere, prin care a încetat procesul civil, deoarece cauza nu urmează a fi judecată în procedură civilă.

În consolidarea soluției adoptate, instanța de apel a reținut prevederile art. 265 lit. a) din Codul de procedură civilă și art. 473¹ din Codul de procedură penală, și a menționat că acțiunile organului care este responsabil de punerea în executare a hotărârii judecătorești de condamnare privativă de libertate nu constituie obiectul unor litigii civile de drept comun sau de altă natură și nu pot fi contestate în instanța de judecată prin înaintarea acțiunii în procedură civilă.

Verificând legalitatea deciziei contestate prin prisma argumentelor invocate în recurs, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție nu poate menține soluția instanței de apel, deoarece a examinat cauza cu încălcarea normelor de drept material și procesual, iar eroarea comisă a dus la soluționarea greșită a cauzei și la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

De altfel, Colegiul judiciar consideră eronată concluzia instanței de apel că cererea de chemare în judecată depusă de Anatolii Jurcov împotriva Inspectoratului de Poliție Orhei al Inspectoratului General al Poliției nu urmează a fi soluționată în procedură civilă, dar în procedură penală, deoarece art. 473¹ din Codul de procedură penală la care face referire instanța de apel în decizia din 10 octombrie 2019 a Curții de Apel Chișinău, a fost introdus prin Legea nr. 163 din 20 iulie 2017 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, în vigoare din 20 decembrie 2017, respectiv norma citată supra nu este aplicabilă litigiului dedus judecății, or Anatolii

Jurcov a depus acțiunea în instanța de judecată împotriva Inspectoratului de Poliție Orhei al Inspectoratului General al Poliției, la 02 noiembrie 2016.

În susținerea acestei concluzii, instanța de recurs menționează că în conformitate cu prevederile art. 20 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova, orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

În conformitate cu art. 5 alin. (1) Cod de procedură civilă, orice persoană interesată este în drept să se adreseze în instanță judecătorească, în modul stabilit de lege, pentru a-și apăra drepturile încălcate sau contestate, libertățile și interesele legitime.

În sensul consacrat la art. 27 alin. (1) Cod de procedură civilă, disponibilitatea în drepturi se afirmă în posibilitatea participanților la proces, în primul rând a părților, de a dispune liber de dreptul subiectiv material sau de interesul legitim supus judecării, precum și de a dispune de drepturile procedurale, de a alege modalitatea și mijloacele procedurale de apărare.

În conformitate cu art. 473 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală, în vigoare la momentul depunerii acțiunii, împotriva actelor organului sau instituției care pune în executare hotărârea judecătorească de condamnare, condamnatul, precum și alte persoane drepturile și interesele legitime ale cărora au fost încălcate de aceste organe sau instituții, pot declara plângere judecătorului de instrucție din instituția în raza teritorială a căreia se află organul sau instituția respectivă. Soluționarea plângerii împotriva actelor organului sau instituției care pune în executare hotărârea judecătorească de condamnare are loc conform prevederilor art. 471. Încheierea privind soluționarea plângerii este irevocabilă.

Conform art. 24 alin. (1) și (2) din Constituție, statul garantează fiecărui om dreptul la viață și la integritate fizică și psihică. Nimeni nu va fi supus la torturi, nici la pedepse sau tratamente crude, inumane ori degradante.

Totodată, instanța de recurs menționează că inviolabilitatea acestui drept este confirmat și prin art. 167¹ Cod de executare, care prevede că se interzice supunerea oricărei persoane aflate în executarea unei pedepse la tortură, tratamente cu cruzime, inumane sau degradante ori la alte rele tratamente.

Conform art. 61 alin. (2) din Codul penal, pedeapsa are drept scop restabilirea echității sociale, corectarea condamnatului, precum și prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni atât din partea condamnaților, cât și a altor persoane. Executarea pedepsei nu trebuie să cauzeze suferințe fizice și nici să înjosească demnitatea persoanei condamnate.

În cauză, Colegiul lărgit menționează că art. 473 din Codul de procedură penală, în redacția expusă la data înaintării acțiunii de către Anatolii Jurcov reglementa modul în care sunt adresate plângerile împotriva actelor organului sau instituției care pune în executare hotărârea judecătorească de condamnare, însă fără a fi specificat și mecanismul compensatoriu în temeiul căruia persoanele pretinse deținute în condiții inumane au dreptul de a fi despăgubiți pecuniar, acest mecanism compensatoriu a fost introdus prin modificările operate prin Legea nr. 272 din 29 noiembrie 2018, în vigoare din 01 ianuarie 2019 și anume prin art. 473⁴ alin. (6) Cd de procedură penală.

În atare circumstanțe, având în vedere că la data depunerii acțiunii de către Anatolii Jurcov nu era reglementat mecanismul compensatoriu, instanța de recurs menționează că, la caz, sunt aplicabile dispozițiile din Convenția Europeană pentru Drepturile Omului, or în conformitate cu prevederile art. 165 alin. (3) din Codul de executare, legislația execuțional-penală se aplică în conformitate cu Constituția Republicii Moldova și cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte. Dacă există neconcordanțe între reglementările tratatelor internaționale în domeniul drepturilor și libertăților fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și prevederile prezentului cod, prioritate au reglementările tratatelor internaționale.

Mai mult ca atât, luând în considerare prevederile art. 13 al Convenției Europene pentru Drepturile Omului și cazurile în care acțiunea privind compensarea prejudiciilor pentru violarea art. 3, 5 și 8 din Convenție nu cad sub incidența Legii 1545-XIII din 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești, la soluționarea cauzei urmează a fi aplicate direct prevederile Convenției și jurisprudența Curții Europene pentru Drepturile Omului.

Potrivit Convenției Europene a Drepturilor Omului sunt interzise tortura și tratamentele sau pedepsele inumane ori degradante, indiferent de circumstanțele și comportamentul victimei (a se vedea cazul *Labita c. Italia* [MC], nr. 26772/95, § 119, CEDO 2000-IV), iar derogări de la acest articol nu sunt posibile (a se vedea cazul *Selmouni c. Franței* [MC], nr. 25803/94, § 95, CEDO 1999-V și *Assenov și alții c. Bulgariei*, hotărâre din 28 octombrie 1998, raportare 1998-VIII, p. 3288, § 93).

Astfel, coroborând prevederile art. 13 al al Convenției Europene pentru Drepturile Omului cu prevederile art. 5 alin. (2) din Codul de procedură civilă, rezultă cert că persoana deținută în cazul în care se consideră victimă a unei violări a drepturilor sale prevăzute de art. 3, 5 și 8 din Convenția Europeană este în drept să se adreseze cu cerere în instanțele judecătorești naționale și să solicite despăgubiri cu titlu de compensații pentru prejudiciul material și moral, inclusiv costuri și cheltuieli judiciare.

În această conjunctă, având în vedere că prin cererea de chemare în judecată reclamantul Anatolii Jurcov a invocat că, la 29 septembrie 2016, a fost plasat în celula nr. 10-10 al Izolatorului de detenție preventivă al Inspectoratului de Poliție Orhei al Inspectoratului General al Poliției, se atestă indubitabil că, în speță, nu pot fi aplicate prevederile art. 473¹ din Codul de procedură penală, or prevederile articolului menționat se referă la plângerile depuse împotriva actelor organului care pune în executare hotărârea judecătorească de condamnare privativă de libertate, acesta fiind Penitenciarul nr. 17 din or. Rezina.

Astfel, având în vedere că obiectul acțiunii depuse de Anatolii Jurcov se referă la repararea prejudiciului moral pretins cauzat pentru umilința crudă a demnității umane, însoțită cu încălcarea integrității psihice a persoanei și vătămarea intenționată a sănătății și încălcarea art. 3 al Convenției Europene pentru Drepturile Omului, instanța de recurs consideră că o asemenea cerere urmează a fi soluționată conform procedurii civile, aplicând direct prevederile Convenției Europene a Drepturilor Omului și jurisprudența Curții Europene.

În cazul mecanismului compensatoriu Curtea Europeană pentru Drepturile Omului a impus următoarele criterii: perspectivă rezonabilă de succes în admiterea plângerii (Ananyev și alții c. Rusiei, par. 228); procedura nu trebuie să impună o sarcină prea mare a probei pentru reclamant, descrierea detaliată a condițiilor, mărturiile altor deținuți sau a altor martori, răspunsurile instituțiilor la care reclamantul s-a plâns, ar trebui să existe suficiente probe din partea reclamantului, iar organelor statului le va reveni responsabilitatea să dovedească inexistența celor invocate.

Tot, în cauza Ananyev c. Rusiei, Curtea Europeană pentru Drepturilor Omului a statuat că nu trebuie să fie stabilită vinovăția unei persoane sau organ al statului pentru a fi plătite compensațiile (par. 113), la fel a fost subliniat că invocarea problemelor structurale sau a celor economice nu pot fi reținute ca motive pentru respingerea plângerii (par. 117 și 118), mai mult ca atât, nici lipsa intenției de a umili sau înjosi deținuții nu poate servi drept argument, ce ar scuti statul de obligațiile ce le are.

În corespundere cu art. 1422 alin. (1) din Codul civil, nr. 1107-XV din 06 iunie 2002 în cazul în care persoanei i s-a cauzat un prejudiciu moral (suferințe psihice sau fizice) prin fapte ce atentează la drepturile ei personale nepatrimoniale, precum și în alte cazuri prevăzute de legislație, instanța de judecată are dreptul să oblige persoana responsabilă la reparația prejudiciului prin echivalent bănesc.

Colegiul judiciar consideră necesar de a evidenția și prevederile art. 1423 alin. (1) din Codul civil, nr. 1107-XV din 06 iunie 2002, care stipulează că mărimea compensației pentru prejudiciu moral se determină de către instanța de judecată în funcție de caracterul și gravitatea suferințelor psihice sau fizice cauzate persoanei vătămate, de gradul de vinovăție al autorului prejudiciului, dacă vinovăția este o condiție a răspunderii, și de măsura în care această compensare poate aduce satisfacție persoanei vătămate.

În conformitate cu art. 373 alin. (1), (2) și (3) din Codul de procedură civilă, instanța de apel verifică, în limitele cererii de apel, ale referințelor și obiecțiilor înaintate, legalitatea și temeinicia hotărârii atacate în ceea ce privește constatarea circumstanțelor de fapt și aplicarea legii în primă instanță. În limitele apelului, instanța de apel verifică circumstanțele și raporturile juridice stabilite în hotărârea primei instanțe, precum și cele care nu au fost stabilite, dar care au importanță pentru soluționarea cauzei, apreciază probele din dosar și cele prezentate suplimentar în instanță de apel de către participanții la proces. Instanța de apel este obligată să se pronunțe asupra tuturor motivelor invocate în apel.

În acest sens, legiuitorul a investit apelul cu efect devolutiv, care presupune două limite raționale: *tantum devolutum quantum appellatum*, adică instanța de apel rejudecă în fapt și în drept, ceea ce apelantul a înțeles să atace din hotărârea primei instanțe, fiind o consecință a principiului disponibilității care guvernează procesul civil și *tantum devolutum quantum iudicatum*, unde instanța de apel, efectuează o nouă examinare în fond, dar și exercită controlul judiciar complet, în fapt și în drept, asupra ceea ce a hotărât prima instanță.

Astfel, Colegiul notează că instanței de judecată îi revine o deosebită atenție de a determina raportul material-litigios dintre părți întru constatarea corectă a specificului obiectului acțiunii civile și temeiului acesteia. Or, reieșind din acestea, instanța de judecată urmează să stabilească obiectul probațiunii pe cauza dedusă

judecării, circumstanță care presupune în sine conturarea faptelor juridice prin care se justifică pretențiile și obiecțiile părților și fără de care este imposibilă soluționarea justă a litigiului.

Conjunctura descrisă supra profilează faptul că, instanța de apel nu a exercitat un control judiciar, în fapt și în drept, cu respectarea efectului devolutiv al apelului, asupra ceea ce a hotărât prima instanță, limitându-se doar la încetarea procesului din alte motive decât cele invocate în cererea de apel de către Anatolii Jurcov și drept consecință a interpretat și aplicat în mod eronat normele de drept material și procedural pertinente speței, care au dus la soluționarea greșită a cauzei.

Așadar, instanța de apel la rejudecarea cauzei urmează să se expună asupra tuturor temeiurilor și argumentelor invocate în cererea de apel de către Anatolii Jurcov și să concluzioneze asupra circumstanțelor de fapt și de drept, în coraport cu materialele cauzei și cadrul legal aplicabil speței.

Mai mult, instanța de recurs învederează că Anatolii Jurcov, în cererea de recurs a menționat că i-a fost încălcat dreptul la un proces echitabil, dreptul la egalitate în fața legii și dreptul la apărare, deoarece drepturile sale nu au fost apărate de nimeni în instanță. Aici, instanța de recurs menționează prevederile art. 77 alin. (1), lit. d) din Codul de procedură civilă, care stipulează că instanța judecătorească solicită oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat desemnarea unui avocat pentru parte sau intervenient.

Potrivit art. 6 alin. (1) din Legea nr. 198-XVI din 26.07.2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat, se acordă asistență juridică garantată de stat cetățenilor Republicii Moldova în limitele stabilite de prezenta lege. Articolul 7, lit. e), prevede că se acordă asistență juridică garantată de stat prin: apărare și reprezentare a intereselor condamnatului.

Astfel, după cum rezultă din materialele cauzei, Anatolii Jurcov are statut de condamnat și se află în detenție în Penitenciarul nr. 17 Rezina, iar prin încheierea din 15 august 2019, instanța de apel a respins cererea lui Anatolii Jurcov privind escortarea acestuia pentru participare în cadrul ședințelor de judecată (vol. I, f.d. 228-232), fără a asigura reclamantul cu un avocat.

În acest context, Colegiul judiciar consideră că instanța de apel urmă să aplice prevederile art. 77 din Codul de procedură civilă și ale Legii nr. 198-XVI din 26.07.2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat și să-i acorde posibilitate recurentului-apelantului de a-și apăra interesele prin intermediul unui apărător garantat de stat, or, art. 8 alin. (1) și (2) din Codul de procedură civilă, prevede că părțile, alți participanți la proces au dreptul să fie asistați în judecată de către un avocat ales ori desemnat de coordonatorul oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat sau de un alt reprezentant, în cazurile prevăzute de prezentul cod. Asistența juridică poate fi acordată în orice instanță de judecată și în orice fază a procesului.

Suplimentar, instanța de recurs menționează prevederile art. 27 alin. (1) din Codul de procedură civilă, care stabilește că disponibilitatea în drepturi se afirmă în posibilitatea participanților la proces, în primul rând a părților, de a dispune liber de dreptul subiectiv material sau de interesul legitim supus judecării, precum și de a dispune de drepturile procedurale, de a alege modalitatea și mijloacele procedurale de apărare.

Totodată, la caz sunt relevante și prevederile art. 213 alin. (3) din Codul de procedură civilă, potrivit căror participantul la proces care nu se poate prezenta în ședința de judecată din cauza aflării peste hotarele Republicii Moldova, din cauza executării pedepsei în penitenciarele din Republica Moldova, din cauza internării într-o instituție medicală sau a dizabilităților locomotorii poate fi audiat prin intermediul videoconferinței, la cerere sau din oficiu. Audierea prin intermediul videoconferinței a participantului la proces are loc, după caz, la sediul misiunii diplomatice sau al oficiului consular al Republicii Moldova, la sediul instituției penitenciare, al instituției medicale, de asistență socială, al autorității tutelare sau al organului de probațiune, care dispun de mijloace tehnice corespunzătoare și verifică identitatea participantului.

În astfel de împrejurări, se constată că instanța de apel, judecând cauza, nu a asigurat disponibilitatea în drepturi a participantului la proces, ce constă în posibilitatea, în primul rând a părților, de a dispune liber de dreptul la apărare prin propria prezență, iar în caz de refuz, prin intermediul unui avocat sau videoconferință. Printr-o astfel de examinare a cauzei, apelantului- recurentului Anatolii Jurcov i-a fost încălcat dreptul la apărare și la un proces echitabil, garantat de art. 6 al Convenției pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale.

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție relevă că lichidarea lacunelor depistate în cadrul procedurii de examinare în recurs nu este posibilă, deoarece instanța de apel nu s-a expus asupra fondului și cauza urmează a fi restituită spre o nouă examinare și reexaminând cauza, instanța de apel urmează să emită o hotărâre legală și întemeiată, cu respectarea normelor de drept material și procedural pertinente speței.

În această ordine de idei, instanța de recurs învederează că potrivit jurisprudenței Curții Europene, dreptul de acces la un tribunal constituie un element inerent al tuturor garanțiilor procedurale prevăzute în Convenție (hot. Campbell și Fell vs. Marea Britanie din 25.02.1982). Or, drepturile fundamentale trebuie garantate într-o manieră concretă și reală, nu iluzorie și teoretică, iar imposibilitatea concretă de sesizare a unei instanțe de către persoana interesată constituie o încălcare a dreptului acesteia de acces la justiție (hot. Airey vs. Irlanda din 09.10.1979).

De asemenea, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consemnează că din interpretarea art. 6 CEDO, pronunțarea de către instanțele judecătorești a unor hotărâri motivate constituie una dintre garanțiile dreptului fundamental la un proces echitabil și acesta presupune obligațiunea instanței judecătorești de a se expune în hotărârile contestate asupra tuturor cerințelor acțiunii, precum și argumentelor invocate de către părți întru, respectiv, admiterea sau respingerea acestora (cauza García Ruiz c. Spaniei din 21.01.1999).

Din considerentele menționate mai sus, instanța consideră necesar de a admite recursul declarat de către Anatolii Jurcov, de a casa decizia din 10 octombrie 2019 a Curții de Apel Chișinău și a restitui cauza spre rejudecare în instanța de apel, în alt complet de judecată, deoarece eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs și pentru a satisface principiul potrivit căruia orice hotărâre judecătorească trebuie să fie motivată și să reprezinte premisa pentru soluția din dispozitiv,

judecătorii fondului sunt datori să arate motivele de fapt și de drept care au format convingerea lor, să enunțe cele constatate și dovezile care au determinat-o.

La rejudecare, instanța de apel urmează să ia în considerare cele menționate și reexaminând cauza să emită o hotărâre legală și întemeiată, respectând dreptul garantat al participanților la proces la un proces echitabil.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c), art. 445 alin. (3) Cod de procedură civilă Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e:

Se admite recursul declarat de Anatolii Jurcov.

Se casează decizia din 10 octombrie 2019 a Curții de Apel Chișinău, în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Anatolii Jurcov împotriva Inspectoratului de Poliție Orhei al Inspectoratului General al Poliției cu privire la repararea prejudiciului moral cauzat prin umilința demnității umane, încălcarea integrității psihice și vătămarea intenționată a sănătății, stabilirea prin analogie cu hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului a noțiunii „închisoare de lungă durată” în diferite instituții cu întreținerea în condiții similare, cu încălcarea art. 3 CEDO, cu trimiterea cauzei spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune niciunei căi de atac.

Președintele ședinței, judecătorul

Ala Cobăneanu

Judecătorii

Maria Ghervas

Sveatoslav Moldovan

Victor Burduh

Nina Vascan